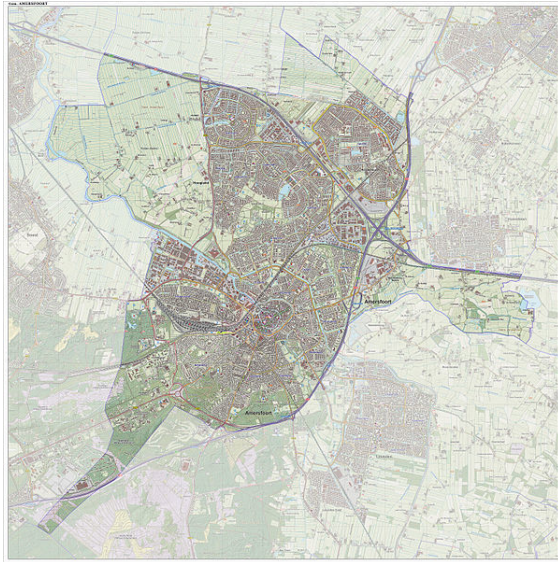

Amersfoort

Topografische gemeentekaart van Amersfoort, sep. 2014

Gevelsteen 'Amsvorde' (een oude benaming voor Amersfoort) op de gevel van Utrechtseweg 78 in Amersfoort

Amersfoort (uitspraak (info / uitleg)) (Utrechts-Alblasserwaards: *Aomersfoort*) is een stad en gemeente in het oosten van de Nederlandse provincie Utrecht. De gemeente telt 152.752 inwoners (31 maart 2015, bron: CBS), die Amersfoorters^[1] worden genoemd. Het is in bevolkingsaantal de tweede stad van de provincie Utrecht en de veertiende van Nederland.

Amersfoort is een groeistad^[2] en vervult economisch een regiofunctie met een sterk gegroeid bedrijfsleven, heeft een van de grootste spoorwegknooppunten van Nederland en is een belangrijke garnizoensstad. De binnenstad bezit een middeleeuws karakter met grachten.

1 Naam

De stad Amersfoort dankt zijn ontstaan en naam aan een doorwaadbare plaats of voorde in de rivier de Eem (vroeger: Amer). De Eem begint waar de Lunterse Beek (Heiligenbergerbeek) en de Barneveldse Beek (Flierbeek), die water afvoerden uit de Gelderse Vallei, bij elkaar kwamen in een laagte tussen de Amersfoortse Berg en het hoger gelegen gebied ten noorden van Amersfoort (Hoogland). Bij die doorwaadbare plaats werd de Eem gekruist door handelsroutes die van Utrecht naar het oosten en noorden liepen.

2 Geschiedenis

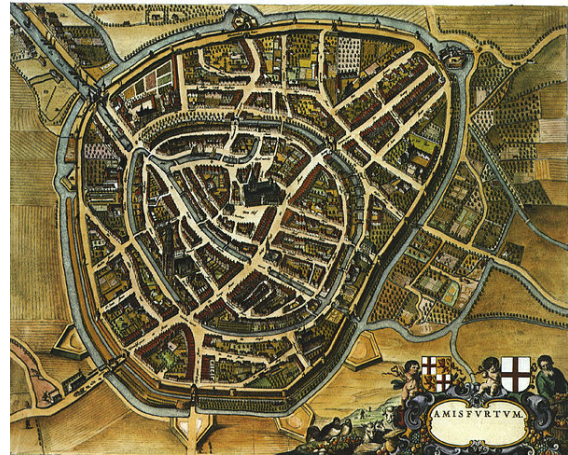
Bewoning in Amersfoort en omgeving gaat ver terug in de tijd. Al in het Mesolithicum trokken jagers en verzamelaars door de regio. Bij archeologisch onderzoek zijn de restanten van jachtkampjes aangetroffen. In het Neolithicum moet er ook in de regio gewoond zijn; bewoningssporen zijn tot op heden niet aangetroffen, maar wel grafheuvels met vondsten uit deze periode, zoals klokbekers. Ook uit de Bronstijd en IJzertijd zijn grafheuvels bekend, zoals bij de Galgenberg, De Vlasakkers en de Leusderheide. Een deel hiervan is al in de 19de eeuw onderzocht. Bewoning uit de Bronstijd en IJzertijd is bij diverse opgravingen aangetroffen, waaronder in het gebied de Schammer (Leusden) en Wieken Vinkenhoef (Amersfoort). De Romeinen hebben de regio nooit permanent bezet en bewoond, maar dat er contacten en incidentele bezoeken waren staat wel vast. Een Romeinse kom - aangetroffen in een grafveld in Amersfoort-Noord - duidt hierop.

De eerste vermelding van Amersfoort dateert uit 1028. Er moet toen sprake geweest zijn van een boerennederzetting. De strategische ligging was voor de bisschop van Utrecht aanleiding om er één van zijn hoven te bouwen, om van hieruit de Gelderse Vallei te ontginnen. Waarschijnlijk werd dit bisschoppelijk hof in de eerste helft van de 12e eeuw gesticht op de plaats waar thans de Sint-Joriskerk staat. Handel en nijverheid leefden op.

De nederzetting kreeg op 12 juni 1259 stadsrechten van de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden. In de akte, waarin aan Amersfoort stadsrechten werd verleend werd

Viering van het 700-jarig bestaan van Amersfoort als stad in 1959

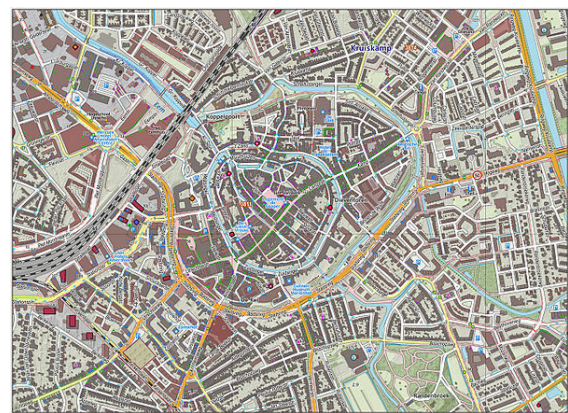
Historische kaart van Amersfoort (1652)

het stadje omschreven als een oppidum, dat wil zeggen dat de stad versterkt was, waarschijnlijk door een aarden wal, wellicht met poorten. Tegen het einde van de 13e eeuw werd de eerste stenen muur gebouwd, met een lengte van 1550 meter, en omgeven door een gracht. Op de plattegrond van het centrum van Amersfoort is deze eerste stadsmuur nog goed terug te vinden.

In 1340 was er een grote stadsbrand, waarbij ongeveer de helft van de gebouwen werd vernietigd of beschadigd. Omstreeks 1380 werd begonnen met de bouw van een nieuwe muur (gereed rond 1450) met de totale lengte van 2850 meter, die het oppervlak van de ommuurde stad verdrievoudigde. In deze muur werd een aantal poorten gebouwd die tot op de dag van vandaag te bewonderen zijn, zoals de **Koppelpoort** en de Monnikendam. Van de eerste muur is weinig bewaard gebleven, slechts de sterk gerestaureerde Kamperbinnenpoort resteert. Niettemin is het verloop van de eerste muur nog intact; de Muurhuizen volgen het tracé van de muur en maken gebruik van diens fundering. Amersfoort kreeg in de **Middeleeuwen** na wonderen rond een Mariabeeld, het zogenaamde **Mirakel van Amersfoort**, grote betekenis als **bedevaartsoord**, waardoor de economie opbloede en vanaf 1444 de Onze Lieve Vrouwetoren kon worden gebouwd.

De stad had in de 16e eeuw veel te lijden van oorlogshandelingen. Het werd in 1572 bezet door de staatsen en in 1573 door de Spanjaarden. In 1579 werd Amersfoort heroverd door Jan VI van Nassau-Dillenburg, waarop in 1579 gedwongen aansluiting bij de Unie van Utrecht plaatsvond. In 1629 werd Amersfoort door Hendrik van den Bergh veroverd tijdens zijn Inval van de Veluwe. Hendrik van den Bergh moest eigenlijk de aanval van Frederik Hendrik van Oranje op 's-Hertogenbosch beantwoorden, maar het lukte door onder andere de circumvallatielinie rond 's-Hertogenbosch niet om door de verdediging van Frederik Hendrik te komen.

Sinds de 16e eeuw ging het economisch slechter. De in-

Centrum van Amersfoort met bezienswaardigheden

woneraanwas stagneerde en in het begin van de 19e eeuw telde Amersfoort nog maar 8.000 mensen. Rond 1850 braken de inwoners grote delen van de wallen en poorten af. Dat bood de armen werk en de stenen waren nuttig voor straten, pleinen en wegen. Ingrijpen van koning Willem II voorkwam sloop van de Koppelpoort, Monnikendam, Kamperbinnenpoort en een restant van de stadsmuur.

Amersfoort in de 19e eeuw

In het begin van de 18e eeuw werd de stad een cen-

trum van de Oudkatholieke Kerk, door de vestiging van de refractarische priesters van de zogenaamde Oudbisschoppelijke Clerezij. De stad behield daarna een overwegend niet-katholieke signatuur, mede door de vestiging van vele beroepsmilitairen na 1870. De komst van de spoorwegen in 1863 deed de stad uit haar 19e-eeuwse slaap ontwaken. Amersfoort werd een belangrijk knooppunt en is dat tot op heden gebleven. Rond 1870 werd Amersfoort door de regering verkozen voor de uitbreiding van het leger, mede vanwege de centrale ligging aan spoorwegen en nabij de Hollandse Waterlinie en heideterreinen, die als oefenterrein konden dienen (Vlasakkers, Leusderheide).

2.1 Tweede Wereldoorlog

Amersfoort verloor tijdens de oorlog relatief weinig bewoners en leed relatief weinig fysieke schade. Het oude centrum bleef gespaard. Een relatief groot aantal Joden uit Amersfoort en omgeving wist door onder te duiken de oorlog te overleven, daarbij gesteund door de vele protestanten in de plaats. De inrichting van het concentratiekamp Amersfoort, formeel in Leusden, bracht ook de stad vele verschrikkingen.

Vanwege de mobilisatie werden er al in 1938 diverse kampen voor militairen gebouwd in en om Amersfoort: Prins Bernhardkazerne, Bokkeduinen, Waterloo (Lisudina), Amsvorde, Boskamp (latere PDA / Kamp Amersfoort) en Zonnebloemstraat (eind huidige Noordewierweg). In mei 1940, aan het begin van de Tweede Wereldoorlog moesten alle 43.000 bewoners worden geëvacueerd vanwege de verwachte gevechten rond Amersfoort, toen de grootste garnizoensstad van Nederland. Na vier dagen konden zij terugkeren. De Duitsers richtten bij Amersfoort het Kamp Amersfoort in, een concentratiekamp. De Joodse gemeenschap van ruim 632 mensen werd gedecimeerd, 353 mensen kwamen om, de meesten in Auschwitz of Sobibór.

In 1943 werd Amersfoort werd de Raad van Verzet (RVV) opgericht bij de familie Van Beek, thans Stationsstraat nr. 28.

Op 20 juli 1943 werden twintig leden van de clandestiene verzetsgroep Inlichtingendienst Nederland geëxecuteerd; zij werden begraven in het Jannetjesdal op de Leusderheide. Op 2 oktober 1944 hielden de bezetters een razia, waarbij 5.000-6.000 Amersfoortse mannen van 17-40 jaar werden meegenomen om loopgraven aan te leggen langs de IJssel in de omgeving van Dieren.

Tegen het einde van de oorlog in 1945 werden op 2 februari achttien jonge gevangenen uit Kamp Amersfoort en twee voorbijgangers doodgeschoten aan de Barchman Wuytierslaan. Op 20 maart werden tien willekeurige gevangenen uit het kamp aan de Appelweg gefusilleerd, als represaille voor de liquidatie van een Nederlands lid van de Sicherheitsdienst.

De nazi-Duitse strijdkrachten bliezen op 16 en 17 april meerdere bruggen in en rond de stad op, ook de spoorbrug bij de Koppelpoort. Op 7 en 8 mei 1945 bevrijdden Canadese troepen de stad.^[3]

2.2 Na de oorlog

Tot ongeveer 1970 was er sprake van geringe ontwikkeling, die zelfs door de buitengebruikstelling van de meeste kazernes dreigde om te slaan in achteruitgang. Dankzij de annexatie op 1 januari 1974 van het grootste deel van de toenmalige gemeente Hoogland, kon Amersfoort zijn grondgebied flink uitbreiden. Aan het eind van de 20e eeuw kreeg de stad een grote impuls door de Groeistad-status, die inmiddels heeft geleid tot de bouw van grote nieuwe wijken (waaronder Vinex), waarvan Kattenbroek door zijn bijzondere architectuur landelijke bekendheid heeft verworven. Ook nieuwe bedrijven vestigden zich in Amersfoort. Er kwam na veel politieke onrust een nieuw stationsgebouw, terwijl de stationsbuurt opnieuw werd ingericht, onder meer met middelgrote kantoren. Na ongeveer 1970 nam de militaire aanwezigheid drastisch af, en bleef slechts de Bernhardkazerne open.

3 Geografie

Amersfoort ligt op een vlakke plaats in de vallei van de Eem aan de rand van de Utrechtse Heuvelrug. De stad heeft een middeleeuwse kern met grachten en wallen. De grachten werden behouden, maar de wallen werd voor een deel in de 19e eeuw afgebroken en vervangen door een park, singels en rondwegen. Het park wordt vaak aangeduid als het *Zocherplantsoen*,^[4] omdat het (mede) werd ontworpen door Jan David Zocher.^[5]

't Hammetje

Vanaf 1870 breidde de stad zich sterk uit door de komst van de spoorwegen en een aantal kazernes. In 1980 kreeg de stad Groeistad-status, mede waardoor enkele omliggende gemeenten geheel of gedeeltelijk werden geannexeerd. Dit waren:

- Hoogland (grootste deel) (1974)
- Leusden (deels) en Stoutenburg Noord (1998)
- Nijkerk (deels) Laakzone, incl. 't Hammetje (1998)
- Hoevelaken (deels) (in 1998 de buurtschap Vinkenhoef)
- Bunschoten (deels) (1998)

Er kwamen grote nieuwe woonwijken, zoals (zie ook opsomming verderop in dit artikel) Vathorst en Schothorst-Noord, beiden met een eigen station en Zielhorst, Kattenbroek en Nieuwland. Deze versterkten in niet geringe mate de centrumfunctie van de oude stad, waar tegenwoordig veel winkels en horeca zijn. Er kwamen ook aanzienlijke bedrijfs- en kantoorterreinen (zie opsomming onder Economie). De aanleg van de A28 (Utrecht-Zwolle) oostelijk van Amersfoort betekende een verdere impuls voor de groei. Waar de A28 de A1 snijdt, ontstond het knooppunt Hoevelaken. Amersfoort heeft de grenzen van zijn uitbreidingsmogelijkheden bijna bereikt.

Amersfoort vormt het regiocentrum voor Bunschoten, Spakenburg, Hoevelaken, Leusden, Soest en Baarn.

3.1 Natuur

In 2006 won Amersfoort de titel 'Groenste Stad van Nederland', die wordt toegekend door Entente Florale. De stad dankt haar titel aan het beleid dat Amersfoort voert om haar natuur te behouden. In september 2007 werd de stad door dezelfde organisatie tot 'Groenste Stad van Europa' uitgeroepen.^[6]

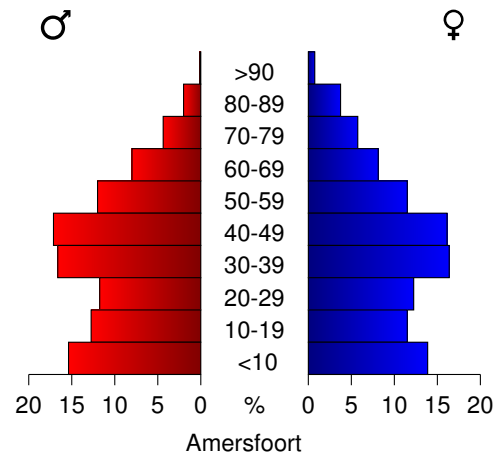
3.2 Aangrenzende gemeenten

4 Demografie

De gemeente Amersfoort heeft per 31 maart 2015 152.752 inwoners.

4.1 Bevolkingsgroei

Begin 19e eeuw telde Amersfoort nog maar 9000 inwoners. De komst van de spoorweg in 1863, en vlak daarna ook van het leger, zorgde voor opbloei. Vóór en na de Tweede Wereldoorlog daalde de Amersfoortse bevolking echter weer gestaag, vooral door gebrek aan woningen (woningnood). De stad kon ook weinig nieuwe mogelijkheden aanboren, zodat ook nieuwe werkgelegenheid naast die bij de NS of het leger (de twee grootste werkgevers) moeilijk te verwezenlijken was. Dat veranderde na 1960 door annexatie van enkele omliggende gemeenten zoals Hoogland en delen van enkele andere gemeenten zoals Stoutenburg en Leusden.

Bevolkingspiramide van Amersfoort in 2008. Bron: CBS

Amersfoort is in korte tijd enorm gegroeid door de status als **groei**stad. In 1970 telde de stad 75.000 inwoners, in 2008 wonen er ruim 140.000 mensen in Amersfoort. Bij een gemeentelijke herindeling werden de gemeenten Hoogland grotendeels en Leusden en Hoevelaken deels door Amersfoort geannexeerd.

De stad telt per 2008 68.017 mannen en 71.048 vrouwen, van het totaal zijn 29.036 mensen jonger dan 15 jaar, 93.746 inwoners tussen de 15 en 64 jaar oud en 16.283 inwoners ouder dan 64 jaar. Vathorst wordt in de toekomst de grootste wijk. Men schat dat de Vinex locatie in 2020 25.000 inwoners herbergt. In 2007 is Nieuwland nog de grootste wijk met 14.957 Amersfoorters.

Tot 2016 groeit Amersfoort door naar zo'n 160.000 inwoners. De groei komt vooral tot stand door de bouw van de wijk Vathorst (totaal 11.000 woningen) ten noorden van de A1. Er komen diverse voorzieningen, zoals sportvelden, scholen, bedrijventerrein, winkels en een station. Ook rond het centrum wordt gebouwd. In het gebied ten oosten van het centraal station, het Eemkwartier, komen zo'n 750 woningen. Een andere grote uitbreidingslocatie is het gebied rondom de Hogeweg. Hier worden de komende jaren maximaal 870 woningen gebouwd.

4.2 Religie

4.2.1 Christendom

De eerste kerk in de omgeving is die van Villa Lisiduna (tegenwoordig Oud-Leusden) ten zuidwesten van de stad. Op deze plaats heeft vanaf 697 een kerk gestaan, lange tijd de parochiekerk voor de hele regio, ook Amersfoort. In 1826 was de toenmalige kerk in verval geraakt en is deze gesloopt, maar de toren is blijven staan.^[7]

De stad kreeg zijn eigen kerken in de 13e eeuw. De eerste zijn de Heilige Geestkapel (thans Lutherse Kerk) en de Sint-Joriskerk. In de Middeleeuwen was Amersfoort een

De Sint-Joriskerk gezien vanaf de Hof (2009)

bedevaartsoord. De pelgrims kwamen vanwege het zogenaamde Mirakel van Amersfoort, een Mariabeeldje dat in 1445 onder wonderbaarlijke omstandigheden gevonden zou zijn en waaraan wonderen werden toegeschreven. De pelgrims veroorzaakten economische groei en met de opbrengsten uit de bedevaart werd de Onze-Lieve-Vrouwetoren (Lange Jan) gebouwd. Vanwege dit beeldje wordt nog steeds een ommegang gehouden.

Na de reformatie was Amersfoort een overwegend protestantse stad. Ook de band met het Oud-katholicisme was sterk, doordat in 1724 voormalige pastoor Cornelius Steenoven van de schuilkerk aan 't Zand, St. Georgius, tot aartsbisschop van Utrecht werd gewijd, maar later door de paus werd afgezet en in de ban gedaan, waardoor de Oud-Katholieke Kerk ontstond.

Het protestante karakter van de stad werd eind 19e eeuw na de komst van grote kazernes nog versterkt, omdat beroepsmilitairen overwegend protestanten waren. Deze toestand duurde voort tot de sluiting van de kazernes en de aanwijzing van Amersfoort als groeistad. Dat bracht veel onkerkelijken naar de stad.

Toch is er nog sprake van een duidelijke protestante signatuur, ook vanwege de omliggende plaatsen die overwegend protestant zijn en de nabijheid van de Veluwe Bijbelgordel. Die signatuur blijkt uit een relatief groot aantal protestante gemeenten, en door de aanwezigheid van een aantal protestante instellingen, waaronder de Evangelische Hogeschool, die doelbewust hun band met Amersfoort onderhouden. De voornaamste kerk in het centrum, de St. Joris, is protestant. De kerken in Amers-

foort hebben een eigen FM-kanaal. De protestante kerken zijn per 2009 bezig met een fusie.

In 1991 stichtte de franciscaan Guy Dilweg op het landgoed Stoutenburg het gelijknamige milieuklooster. In 2010 zijn de zeven Rooms-Katholieke parochies in Amersfoort, Hoogland en Hooglanderveen gefuseerd tot de Onze Lieve Vrouw van Amersfoort. In datzelfde jaar is de Protestantse Gemeente Amersfoort ontstaan, een fusie van de Hervormde, Gereformeerde en Lutherse wijkgemeenten, een gevolg van het ontstaan van de Protestantse Kerk in Nederland

Een aantal kerkgebouwen in Amersfoort zijn:

- De Sint-Joriskerk uit de 14e eeuw, oorspronkelijk RKK, tegenwoordig (PKN) .
- De Sint-Aegtenkapel, overblijfsel van een 15e-eeuws klooster
- De kapel van het 16e-eeuwse St. Pietersgasthuis.
- De Sint Rochuskapel, onderdeel van het hofje De Armen de Poth.
- De St. Franciscus Xaveriuskerk (RK) uit 1816.
- De Elleboogkerk, locatie van de voormalige parochie O.L.V. ten Hemelopneming, omgebouwd tot het Armando Museum, later verwoest door brand en weer herbouwd.
- De Evangelisch-Lutherse kerk (PKN) uit 1837.
- De tot woonhuis omgebouwde Remonstrantse kerk, ontworpen door W.H. Kam.
- De Sint-Henricuskerk uit 1907 (RK) met toren uit 1933.
- De Sint-Ansfriduskerk (RK) van Wolter te Riele uit 1914.
- De Nieuwe Kerk (PKN) uit 1924 van G. van Hoo-gevest.
- De Sint Joris op 't Zand of Heilige Georgiuskerk (Oudkatholieke Kerk) uit 1927, op de plaats van een 17e eeuwse schuilkerk.
- De Appèlkerk uit 1927, oorspronkelijk Gereformeerde Kerk in Hersteld Verband, daarna Vrije Evangelische Gemeente), sinds 2015 niet meer in gebruik als kerk.
- De Westerkerk (GKV) uit 1939 van architect B.W. Plooi.
- De Bergkerk (PKN) van D. Zuiderhoek uit 1952.
- De Johanneskerk (bijzondere wijkgemeente PKN) uit 1960, een in functionalistische stijl opgetrokken gebouw van de architecten S. van Woerden en H.J. Schneider.

- De Fonteinkerk (PKN) uit 1965, een moderne kerk van architect D. Zuiderhoek.

4.2.2 Jodendom

In 1727 werd de synagoge aan de Drieringensteeg gesticht, die nog steeds bestaat, hoewel het interieur tijdens de oorlog geheel werd verwoest. Er komen zowel Sefardische als Asjkenazische Joden. In 1941 telde de Joodse gemeente ongeveer 700 leden. Van hen kwamen er 333 mensen om. In 1943 werd het interieur op last van de overheid gesloopt. De helft van de Joden viel ten prooi aan de Shoah (onderdeel van de Holocaust waarbij het om de Joden ging).

Anno 2009 is er een actieve orthodox-joodse gemeenschap in Amersfoort. Er zijn er twee rabbijnen woonachtig, namelijk rabbijn Shimon Evers, en rabbijn Binyomin Jacobs. Beiden zijn werkzaam voor het Interprovinciaal Opperrabbinat. Er worden minstens eens per week synagogediensten gehouden. De religieuze gemeenschap organiseert zelf vervoer voor enkele kinderen die naar de orthodox-joodse school Cheider in Amsterdam-Buitenveldert gaan.

4.2.3 Islam

In Amersfoort zijn diverse moskeeën. De grootste zijn moskee El Fath in de wijk Liendert (Marokkaanse gemeenschap), gebouwd in 2007 naar ontwerp van architect Gerard Rijnsdorp, en de Mevlana Moskee in de wijk Kruiskamp (Turkse gemeenschap).

5 Cultuur

5.1 Monumenten

In de gemeente zijn er een aantal rijks-, gemeentelijke en oorlogsmonumenten, zie:

- Lijst van rijksmonumenten in Amersfoort (stad)
- Lijst van rijksmonumenten in Amersfoort (gemeente)
- Lijst van gemeentelijke monumenten in Amersfoort
- Lijst van oorlogsmonumenten in Amersfoort

5.2 Stadsbeeld en bezienswaardigheden

Amersfoort telt ruim 400 rijksmonumenten en twee stadsgezichten: Rijksbeschermd gezicht Amersfoort (binnenstad) en Rijksbeschermd gezicht Amersfoort - Bergkwartier (villawijk). De middeleeuwse binnenstad is opmerkelijk goed geconserveerd en bezit een grachtenstel-

De Lange Gracht met op de achtergrond de Onze Lieve Vrouwetoren en op de voorgrond de op 22 oktober 2007 afgebrande Elleboogkerk

De Koppelpoort

sel. De Onze Lieve Vrouwetoren (door de Amersfoorters ook "Lange Jan" genoemd) is de belangrijkste blikvanger. Met zijn 98 meter is het de op twee na hoogste kerktoren van Nederland. De bijbehorende kerk ging bij een explosie in 1787 verloren. De toren werd voor 1960 gebruikt als oorsprong van het coördinatenstelsel van het Rijksdriehoeksnet. Het exacte middelpunt van de Onze Lieve Vrouwetoren was het punt van waaruit heel Nederland kadastraal genummerd was en wordt daarom nog wel het geografisch middelpunt van Nederland genoemd.

Het Mondriaanhuys, geboorteplaats van Piet Mondriaan en tegenwoordig een museum

Dit is bij de toren zichtbaar gemaakt door twee metalen strips, waarvan één de kadastrale x-as aangeeft en de ander de y-as. In het midden van de torenvloer is een markering aangebracht die dit oorspronkelijke nulpunt aangeeft. In de periode 1960-1978 zijn deze coördinaten om praktische redenen verschoven naar $X = 155\ 000$ m en $Y = 463\ 000$ m, omdat het nulpunt om praktische redenen 120 km ten zuidoosten van Parijs, en 1 km ten oosten van La Celle-Saint-Cyr) is gelegd.^[8]

De binnenstad heeft nog andere bezienswaardige kerken, zoals de **Sint-Joriskerk** aan de Hof en de rooms-katholieke **Sint-Franciscus-Xaveriuskerk**, ontworpen door architect F. Wittenberg. Ook de **Sint-Aegtenkapel** en de Oudkatholieke kerk H. Georgius zijn noemenswaardig. De **Elleboogkerk**, een neoclassicistische kerk uit 1820, werd tijdens een brand op 22 oktober 2007 geheel verwoest.

Een belangrijke niet-religieuze bezienswaardigheid is de stadsmuur. De eerste stadsmuur werd gebouwd rond 1300. De **Plompetoren** was een onderdeel van de oudste muur. Hier werden vroeger de gevangenen gehouden. Tussen 1380 en 1451 werd een nieuwe stadsmuur gebouwd, die de stad tot in de 19e eeuw ruimschoots heeft kunnen omsluiten en die deels behouden is. Nadat de oudste stadsmuur haar functie had verloren werd deze gebruikt om huizen tegenaan te bouwen, **Muurhuizen**. Een voorbeeld van zo'n Muurhuis is het huis **Tinnenburg**. De binnenstad heeft ook een jongere stadsmuur.

De stad heeft daarnaast nog een aantal stadspoorten, zo-

wel land- als waterpoorten. De meest bijzondere en bekendste is de **Koppelpoort**, die zowel land- als waterpoort is. Verder zijn er de **Monnikendam** (een waterpoort) en de **Kamperbinnenpoort** (een landpoort).

Bierbrouwerij De Drie Ringen is gevestigd in een voormalige stadsboerderij en brouwt op ambachtelijke wijze bier. Verder zijn het **Hofje de Poth**, één van de oudste hofjes in het land en het **Sint-Pietersgasthuis** noemenswaardige bezienswaardigheden.

Er worden stadswandelingen georganiseerd door het **Gilde Amersfoort** en rondvaarten in de Amersfoortse grachten door **Stichting Waterlijn**.

Buiten Amersfoort ligt sinds 1948 een dierentuin, het **DierenPark Amersfoort**, gelegen in het Bos Birkhoven, aan de westkant van de stad. Deze dierentuin trekt jaarlijks ongeveer 750.000 bezoekers (2008) en is daarmee de 16e attractie van Nederland, gerekend naar bezoekersaantallen.

5.3 Kunst in de openbare ruimte

In de gemeente zijn diverse beelden, sculpturen en objecten geplaatst in de openbare ruimte.

5.4 Musea

Het historische stadsmuseum van Amersfoort is het **Museum Flehite**, waar een beeld wordt gegeven van de geschiedenis. In het geboortehuis van **Piet Mondriaan** bevindt zich het **Mondriaanhuys**, "museum voor Constructieve en Concrete Kunst". Het museum toont divers werk van Mondriaan, waaronder exemplaren van zijn **geometrisch-abstracte werk**, de stijl waar Mondriaan bekend om staat. Er wordt ook werk in die stijl van andere kunstenaars vertoond. Een ander kunstmuseum is het **Armando Museum**, dat, zoals de naam al doet vermoeden, vooral werk van **Armando** vertoont. In 2007 woedde brand in het pand waarin het museum gevestigd was, de **Elleboogkerk**. Hierna werd het werk op diverse locaties geëxposeerd. De genoemde drie musea vormen, tezamen met **Kunsthall KAdE**, de **Stichting Amersfoort in C**.

Er zijn nog andere musea in de stad te vinden. Zo is er het **Cavaleriemuseum**, dat gewijd is aan de geschiedenis van Nederlandse cavalerie. Het **Rietveldpaviljoen De Zonnehof** is een expositieruimte voor uiteenlopende kunstvormen. Het voormalige concentratiekamp **Kamp Amersfoort** heeft tegenwoordig ook een museale functie. Twee voormalige musea zijn het **Vindselmuseum In Natura** (t/m 2011) en het **Culinair Museum** (t/m 2010, de collectie is toegevoegd aan de **Bijzondere Collecties** van de Universiteit van Amsterdam).

5.5 Uitgaansleven

Amersfoort heeft één groter theater, de *Flint*, tevens congressentrum, enkele kleinere plus twee bioscoopcentra met meerdere zalen en een poppodium (de Kelder). De horeca is sinds de jaren zeventig flink ontwikkeld met de pleinen de Hof en het Lieve Vrouwekerkhof als zwaartepunt. Jaarlijks terugkerende festivals in Amersfoort zijn onder meer Street Arts festival *Spoffin*, *Now!* Festival en *Amersfoort Jazz*. Het *Eemplein*, met onder meer een (Pathé)bioscoop (8 zalen), muziekschool, bibliotheek en horecagelegenheden is 31 oktober 2012 geopend.

5.6 Folklore

De Amersfoortse Kei

De Amersfoortse Kei heeft de stad en haar inwoners de bijnamen 'Keistad' en 'Keientrekkers' gegeven. Het verhaal over hoe deze kei in Amersfoort terecht is gekomen gaat als volgt: in 1661 sloot de dichter en jonkheer *Everard Meyster* een weddenschap af dat hij de Amersfoorters zo ver zou kunnen krijgen om een grote granieten zwerfkei vanaf de Utrechtse Heuvelrug naar de stad te slepen. Meyster wist de Amersfoorters in ruil voor bier en krakelingen te overtuigen en met een slee en trekkracht werd de kei de stad in gesleept, naar de *Varkensmarkt*, waar de kei op een sokkel werd gezet. Toen de Amersfoorters inzagen dat Meyster hen een onzinnig karwei had laten uitvoeren, werd de kei in de grond begraven. Meyster, die bevreesd was dat de ergernis van de bevolking hem persoonlijk zou raken vluchtte naar Utrecht. Hij vestigde zich in een huis dat hij *De Krakeling* noemde, naar

de krakelingen die hij de Amersfoorters in het vooruitzicht had gesteld voor het verslepen van de kei. Het pand aan de straat genaamd *Achter Sint Pieter*, op de hoek van de straat die nu bekendstaat als *Keistraat*, vernoemd naar de Amersfoortse kei. In 1903, toen de schaamte van de Amersfoorters voor de blunder van hun voorouders geslonken was werd de kei opgegraven. Sinds 1953 bevindt de kei zich op zijn huidige plek: aan de *Stadsring*, bij de *Arnhemsestraat*.^[9]

5.7 Media

In Amersfoort zijn diverse televisieseries opgenomen. De serie *Fort Alpha* (1996-1997) werd opgenomen in Amersfoort op *Het Nieuwe Eemland*, dat deel uitmaakt van een kloostercomplex. Het complex bevindt zich in het Amersfoortse *Bergkwartier*, een villawijk in Amersfoort die op de Amersfoortse *Berg* gelegen is. Verder werden door de hele stad opnamen gemaakt, zoals in het middeleeuwse stadscentrum van Amersfoort, de vooroorlogse wijken *Soesterkwartier* en *Nederbergkwartier* en op het station Amersfoort. Al eerder werd de serie *Spijkerhoek* (1989-1993) opgenomen. Hiervoor werden veel buitenopnamen gemaakt in de historische binnenstad: de *Appelmarkt*, de *Groenmarkt* en op nabijgelegen historische plekken in de stad zoals het *Havik*. In seizoen 3 en 4 vonden de opnamen plaats aan een drukke weg in *Bussum*. De laatste twee seizoenen (5 en 6) vonden voor een groot deel weer plaats in Amersfoort.

6 Defensie

Amersfoort was vanaf ongeveer 1860 tot 1980 één van de belangrijkste garnizoenssteden van Nederland. In 1939 zelfs de grootste. De groei kwam na een regeringsbesluit omstreeks 1870 om Amersfoort wegens zijn centrale ligging, de *Hollandse Waterlinie*, de nabijheid van oefenterreinen (*Vlasakkers*, *Leusderheide*) en de lage grondprijs uit te breiden met kazernes, vooral van het wapen der *Cavalerie* van de *Koninklijke Landmacht*. In totaal werden er acht kazernes gebouwd en kreeg de *Koninklijke Marechaussee* er ook een vestiging. Daarnaast verzeen er nog eens tien militaire of semi-militaire instellingen (daaronder niet begrepen *Kamp Amersfoort*). De militaire aanwezigheid had een grote invloed op de groei van de stad en haar economische ontwikkeling.

De volgende kazernes bevonden zich op enig moment in Amersfoort (inclusief instellingen die intussen door gemeentelijke grenswijzigingen niet meer in Amersfoort liggen, maar er militair gezien altijd onder geressorteed hebben):

- **Juliana van Stolberg-**, 1889 - 1978 (onderverdeeld in de volgende kazernes alle gelegen aan de *Leusderweg*.)

- Willem Kazerne, 1889 - 1980 (hoofdgebouw nu burgerwoningen)
- Lodewijk Kazerne, 1890 - 1980 (hoofdgebouw nu burgerwoningen)
- Hendrik Kazerne, 1892 - 1980, (hoofdgebouw nu burgerwoningen)
- Adolf Kazerne, 1891 - 1980, (hoofdgebouw nu burgerwoningen)
- **Kamp Bokkeduinen**, Kazerne II en III
- **Barakkenkamp** " De Vlasakkers "
- **Prins Willem III** of **Cavalerie** Kazerne, Aan de Heiligenbergerweg, 1883 - 1978
- **Bernhard Kazerne**, vroeger ook wel "het OCC" genoemd (Opleidingscentrum Cavalerie), Barchman Wuytierslaan 198, 1939 - Heden (zie ook organisatie Koninklijke Landmacht)

Onder de andere militaire instellingen die de stad heeft gekend, zijn onder meer een aantal militaire tehuizen, een militair hospitaal, een **interneringskamp** en een vrouwenkamp.

De afbouw van de militaire instellingen begon bij de afschaffing van de dienstplicht. Daarna volgde vanwege het einde van de Koude Oorlog een verdere inkrimping van het Nederlandse leger. Mede als compensatie voor dit aanzienlijke verlies aan banen kreeg Amersfoort de status van groeikern in 1978. Tegenwoordig is van de kazernes alleen nog de Bernhardkazerne in bedrijf.

Op de Bernhardkazerne bevindt zich het cavaleriemuseum.

7 Economie

Amersfoort heeft zijn economische positie vooral te danken aan zijn ligging als knooppunt op de routes oost-west en noord-zuid. De mogelijkheid om redelijk voordelig te bouwen was een ander belangrijk punt.

De stad had in de Middeleeuwen een bijzonder groot aantal brouwerijen en een belangrijke **textielnijverheid**. De stad beleefde in de 18e eeuw een bloeiperiode dankzij de **tabaksteelt**. De komst van de spoorlijn naar Utrecht in 1863 was eveneens een grote impuls. De **regiofunctie** van de stad nam toe en de **wagenwerkplaats**, die in 1904 werd geopend, zorgde voor veel werkgelegenheid.

De Amersfoortse economie bleef na de oorlog wat achter maar is na 1970 sterk gegroeid door aanwijzing als groeikern. Enkele grote bedrijven en instellingen hebben er hun hoofdkantoren, zoals de verzekeraars de Amersfoortse en voedingsconcern Nutreco, naast de al aanwezige militairen, NS, en stichtingen of verenigingen als de **Vereniging Eigen Huis** en het **Diabetesfonds**. De kazernes werden vanaf ongeveer 1980 op één na gesloten. Van

Gevel gebouw Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

de sterke bouwactiviteit profiteerde ook de in Amersfoort gevestigde aannemer **Meeú**s.

In 1990 verplaatste de **Kamer van Koophandel Gooi- en Eemland**, destijds gevestigd in Hilversum (lange tijd de economische concurrent van Amersfoort), zijn hoofdkantoor naar Amersfoort, wegens onoplosbare verkeersproblemen in Hilversum. In 2008 ging deze KvK op in de KvK Gooi-, Eem- en Flevoland, die Almere als vestigingsplaats kreeg. Een vernieuwing van het stationsgebied met de bouw van een groot nieuw station vanaf 1992 trok vele bedrijven naar het centrum. Daarnaast heeft Amersfoort vanwege zijn centrale ligging altijd al een flink aantal nationale verenigingen, stichtingen en instellingen, zoals:

- **ChristenUnie**
- **Cliniclowns Nederland**
- **Diabetes Fonds**
- **ECABO**, kenniscentrum beroepsonderwijs en bedrijfsleven
- **Jachtopleidingen Nederland**, Stichting
- **KNLTB**, tennis
- **KNGF**, Koninklijk Nederlands Genootschap voor Fysiotherapie

- **KNPV**, Koninklijke Nederlandse Politiehond Vereniging
- **Koninklijke Landmacht**, Bernhardkazerne, Opleiding en Trainingscentrum Manoeuvre (voorheen het Opleidingscentrum Cavalerie)
- **Nederlandse Associatie voor Praktijkexamens**, Stichting voor onderwijs en examens in boekhouding en administratie
- **Nederlandse Bond van Bemiddelings- en Uitzendondernemingen (NBBU)**
- **Nes Ammim Nederland**, stichting voor contact Nederland-Israël
- **NVA**, verzekeraars
- **NVF Nederlandse Vereniging van Hoofdpijnpatiënten**
- **NVVH Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen**
- **Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed**
- **ROVER Vereniging Reizigers Openbaar Vervoer**
- **Socialistische Partij**
- **Stichting Archeologische Monumentenwacht Nederland**
- **Stichting Landelijk Fietsplatform**
- **STMW Stichting Tegen Medische Willekeur**
- **VEH**, Vereniging Eigen Huis (huiseigenaren)
- **Vrouwen voor Vrede Stichting Steunfonds**

Bekende bedrijven die in Amersfoort hun hoofdkantoor hebben zijn:

- **de Amersfoortse**, verzekeraar
- **FrieslandCampina**, zuivelcoöperatie
- **NS Stations Retailbedrijf**, uitbater winkelketens spoorwegstations (oa. AH to go, Kiosk)
- **Nutreco**, internationaal producent van veevoeder en humane voeding
- **Qbuzz**, openbaar vervoerbedrijf
- **Royal HaskoningDHV**, internationaal advies- en ingenieursbureau infrastructuur
- **The Phone House**, winkelketen mobiele telefonie
- **Trans Link Systems**, uitgever van de OV-chipkaart
- **Twynstra Gudde**, consultancy bureau
- **VolkerWessels**, Bouwonderneming
- **Yokogawa**, Elektrotechniek en softwarebedrijf

8 Verkeer en vervoer

Topografische kaart van Amersfoort (woonplaats), maart 2014

8.1 Spoorwegen

Station Amersfoort

Amersfoort is een belangrijk spoorwegknooppunt, door de centrale ligging en door de kruising van de lijnen Amsterdam-Deventer en Zwolle-Utrecht. In 1904 werd de **Wagenwerkplaats** geopend, waar goederenwagons werden hersteld. De werkplaats is tot 2000 in gebruik geweest. Het spoorwegemplacement ter plaatse is nog altijd een van de grootste in Nederland. Nabij het station ligt het redelijk nieuwe opstelrein voor reizigerstreinen **Bokkeduinen**. De oude opstelreinen worden gebruikt voor goederenvervoer, zodat de beide vervoersstromen gescheiden kunnen blijven.

In de jaren 1992-1998 werden het reizigersstation en het stationsplein van Amersfoort geheel verbouwd. In het kader van het Rail 21-plan werden onder andere een nieuw stationsgebouw gebouwd en een derde eilandperron aangelegd bij Station Amersfoort en werd het aantal sporen op twee lijnen vergroot (Spoorverdubbeling tussen Amersfoort Centraal en Schothorst waardoor het treinverkeer vier sporen ter beschikking kreeg). Ook kwam er een fly-over ('vrije kruising') bij Amersfoort Aansluiting, ten oosten van het station, waar de sporen richting Zwolle en richting Deventer splitsen. Een dive-under aan de westzijde is in 2012 opgeleverd om een aantal knelpunten in de dienstregeling op te kunnen heffen.

Naast station Amersfoort telt de gemeente nog drie stations: Amersfoort Vathorst, Amersfoort Schothorst en Hoevelaken. Station Vathorst werd op 27 mei 2006 geopend voor de nieuwe wijk Vathorst. Op 9 december 2012 opende, ten zuiden van Hoevelaken, het gelijknamige station. De drie stations worden door stoptreinen of sprinters bediend; op station Schothorst eindigt bovendien een halfuurlijkse intercity uit Amsterdam en een halfuurlijkse intercity uit Den Haag.

In Amersfoort is ook het opleidingscentrum van de Nederlandse Spoorwegen, direct gelegen naast station Amersfoort. Men beschikt hier over twee treinsimulators. Eén is van een VIRM- en de andere is van een SLT-trein.

8.2 Weg- en waterverbindingen

Amersfoort heeft sinds eind jaren zestig een ringweg. Er zijn goede aansluitingen met de nabije A1 (Hilversum, Amsterdam, Hengelo, Duitsland) en A28 (Utrecht, Zwolle). Op het knooppunt Hoevelaken, dat ten noordoosten van de stad ligt, komen deze autowegen bij elkaar.

Er is een binnenhaven die via de Eem toegang geeft tot het Eemmeer.

Lokale busdiensten worden uitgevoerd door Connexxion en een aantal interlokale busdiensten worden verzorgd door Connexxion, Syntus en Qbuzz (onder de naam U-OV).

8.3 Stedenband

- Liberec (Tsjechië), is Partnergemeente sinds 1993.
- Sinds 2004 wordt door een actieve groep bewoners een stedenband met het Portugese Albufeira onderhouden. De samenwerking met deze gemeente vindt vooral plaats op de gebieden sport en toerisme.

9 Onderwijs, sport en recreatie

9.1 Onderwijs

Amersfoort heeft geen universiteit. Er zijn vestigingen van enkele hogescholen, plus een categoriaal gymnasium, het Stedelijk Gymnasium Johan van Oldenbarnevelt.

Onder andere de volgende scholen voor algemeen voortgezet onderwijs zijn aanwezig:

- 't Atrium
- Beiaardschool
- Corderius College
- De Amersfoortse Berg
- De Kampanje
- Eemlandcollege
- Farel College
- GSG Guido de Brès
- Hoornbeek College
- MAVO Muurhuizen
- Meridiaan College 't Hooghe Landt
- Meridiaan College Stromenland
- Mondriaanschool
- Prisma College
- Stedelijk Gymnasium Johan van Oldenbarnevelt
- Vallei College
- Van Lodenstein College
- Vathorst College

Er zijn ook specifieke of beroepsopleidingen:

- Centrale Opvangvoorziening voor Anderstaligen (COV)
- De Kampanje - school voor persoonlijk ondernemerschap
- Evangelische Hogeschool
- Hogeschool Utrecht
- ROC ASA
- ROC Midden Nederland
- Wellantcollege

9.2 Sport en recreatie

- Het landelijk hoofdkantoor van de tennisbond **KNLTB** is in Amersfoort gevestigd. Amersfoort herbergt ook de tennisclubs **ALTA Amersfoort**, **LTV Flehite**, **LTC Volta**, **Metgensbleek**, 't Stort, **TV Nieuwland**, **TV Hooglanderveen**, **LTV Vathorst**, **TV Soesterkwartier** en **LTV Randenbroek**. Het **Open Nederlands Tenniskampioenschap** (Dutch Open) vond enkele jaren in Amersfoort plaats. Naast de **KNLTB** was ook het hoofdkantoor van de **KNSB** gevestigd (is sinds 11 december 2012 verhuist naar de Utrecht).
- Amersfoort heeft lange tijd een voetbalclub gehad die uitkwam in de **Eerste divisie**. Dat was de **Hollandia-Victoria Combinatie**, oftewel **HVC**. **HVC** speelde zijn wedstrijden in een bescheiden stadion op sportpark Birkhoven. De club heeft een aantal beroemde spelers voortgebracht als de latere bondscoach **Jan Zwartkruis**, keeper **Piet Schrijvers**, en de veldspelers **Henk Wery**, **Mosje Temming** en **Ron Spelbos**. De profsectie van **HVC** werd in 1973 omgedoopt in **SC Amersfoort**. Die club heeft nog tot 1982 doorgespeeld, waarna het definitieve eind kwam voor het Amersfoorts betaald voetbal. Momenteel is **VV Hoogland** de hoogst spelende voetbalvereniging binnen de gemeentegrenzen. Het eerste elftal van deze vereniging komt met ingang van het seizoen 2011/2012 uit in de eerste klasse van het zondagvoetbal.
- Judo heeft in Amersfoort jaren een rol van betekenis gespeeld. Door **Boersma Sport**, tegenwoordig **Judoschool Herman Boersma**, zijn er diverse Nederlandse en internationale kampioenen opgeleid. Daarnaast oefenden de kampioenen **Theo Meijer** en **Anton Geesink** ook bij **Boersma Sport**. Vandaag de dag is judo weer in opkomst. **Theo Meijer** heeft een sportschool in het naastgelegen **Leusden** en **Sportinstituut Hoogland** en **Judoschool Midden** verzorgen ook lessen in judo. Daarnaast bestaat er een regionaal samenwerkingsverband, genaamd **JuSeiDo**.
- In 2009 werd de afsluitende tijdrit van de wielerronde **Eneco Tour** in Amersfoort gehouden; deze werd gewonnen door de **Noor Edvald Boasson Hagen**. In augustus 2011 vond de proloog van dezelfde wielerronde in de wijk **Vathorst** plaats. Ditmaal was de **Amerikaan Taylor Phinney** de snelste.
- Amersfoort heeft één van de weinige traditionele **Militaire Ruitersportcentra** van Nederland. **Militair Ruitersportcentrum Marcroix** bevindt zich op de **Bernhardkazerne** in Amersfoort. Het ruitersportcentrum maakte voorheen altijd deel uit van het **Opleidingscentrum Cavalerie (OCC)** en nu van het **huidige Opleiding en Trainingscentrum Manoeuvre**.
- De **Rugbyclub Eemland** speelt sinds 1975 in Amersfoort. De club heeft een eredivisieteam, dat in

het seizoen 2010/2011 op een vijfde plaats in de competitie wist te eindigen. Ook de Amersfoortse **badmintonvereniging BCA** (**Badminton Combinatie Amersfoort**) speelt in de hoogste Nederlandse divisie. Het eerste herenelftal van de **Amersfoortse Mixed Hockey Club** komt uit in de **overgangsklasse A**, het op een na hoogste competitieniveau in het Nederlandse Hockey. Er is ook een **Badmintonclub** in Amersfoort Noord (**BAN**). Twee bekende zwem- en poloverenigingen zijn **AZ&PC** (de Amersfoortse Zwem- en Poloclub) en **SG Amersfoort**. In Amersfoort is sinds 1961 ook de honkbal- en softbalvereniging **BSC Quick** gevestigd die een eigen accommodatie heeft op het sportpark **Dorrestein**.

- Dwars door Amersfoort loopt de **Europese wandelroute E11**, ter plaatse ook wel **Marskramerpad** geheten. Vanaf **Soestduinen** via het bos **Birkhoven** loopt de route door het historisch centrum en vervolgt via onder andere het **Valleikanaal** richting **Terschuur**.

10 Politiek en bestuur

In de stad is een *zittingslocatie* van de **Rechtbank Midden-Nederland**.

De gemeente heeft sinds 1 januari 2009 een gemeentelijke **ombudsman** voor de behandeling van klachten tegen de gemeente, als deze die klachten niet bevredigend oplost.

10.1 Samenstelling gemeenteraad

De **gemeenteraad** van Amersfoort bestaat sinds 1994 uit 39 zetels. Hieronder staat de samenstelling van de gemeenteraad sinds de vervroegde verkiezingen in 1973 vanwege de **annexatie van Hoogland**:

* = *Lijst Özcan is een afsplitsing van GroenLinks*^[10]

10.2 Samenstelling College van B&W

Het college van burgemeester en wethouders bestaat sinds 2014 uit:

- **Lucas Bolsius** (CDA), burgemeester
- **J.C. (Hans) Buijtelaar** (VVD) (VVD)
- **A. (Bertien) Houwing** (D66)
- **Y. (Yvonne) Kemmerling** (D66)
- **M. (Menno) Tigelaar** (CU)
- **F.G. (Fleur) Imming** (PvdA)

10.3 Wijkindeling

De gemeente Amersfoort is verdeeld in wijken en twee dorpen.

De wijken met een woonfunctie zijn:

Daarnaast bestaat er nog een aantal wijken zonder woonfunctie:

11 Bekende Amersfoorters

12 Zie ook

- [Amersfoortse Kei](#), waaraan Amersfoort de bijnaam Keistad en haar inwoners de geuzennaam Keientrekkers danken.
- [Eemplein](#), het nieuwe culturele hart van Amersfoort
- [Lijst van straten in Amersfoort](#)

13 Externe links

- [Gemeente Amersfoort](#)
- [Tijdbalk Amersfoort](#)

52° 9′ NB, 5° 23′ OL

14 Tekst-en beeldbronnen, medewerkers, en licenties

14.1 Tekst

- **Amersfoort** *Bron:* <https://nl.wikipedia.org/wiki/Amersfoort?oldid=45193943> *Bijdragers:* Andre Engels, Patrick, TeunSpaans, Branko~nlwiki, Ellywa, Rob Hoof, Mtcv, Romaine, Fruggo, Cicero~nlwiki, Guaka, Jeroen, Kliek, PeterPGS, Muijz, Puckly, Waerth, Serassot, Paulbe, Robbot, GerardM, Kattenkruid, Dick Bos, Rudi~nlwiki, RobotE, Bob.v.R, Siebrand, MartinD, WeeJeeVee, Wvr, Michiel1972, Quistnix, Bean 19, Robotje, Cerie, Flurp, B.F.G., RobotMichiel1972, Mdd, Lexw, Gangleri, Hmail, Tbc, Yorian, Pjetter, JePe, Ronn, Tdevries, Jurre, Steinbach, Mystro82, Rocastelo, Fectio, Jcb, Dolfy, RobotQuistnix, Rex, Freek Verkerk, Maarten Hagi, Wikix-oud, T Houdijk, IIVQ, Tomgreep, Joost, Edoderoo, Uucha, Bart Versieck, Gpvsbot, Ed Stevenhagen, Robotpjetter, Algont, RoboRex, Karel Anthonissen, Servien, Eland82, Willemo, Klaas1978, Paul-MD, Jeroenbot, Obarskyr, Dz, RonaldB, Daniel575, WebBot, Moartn, Eve, Philip Bosma, Quichot, Daka, Apdency, FlaBot, Wateengedoe2, Jos Verheijen, Classical geographer, Sherlock Holmes, Thierry Caro, Kleuske, Globe-trotter, Arend041, Ninane, Peterbreuker, Niels, Tibor, Gouwenaar, SanderK, Pepijntje, Waldo79, Sumurai8, Sonty567, Luc., C mon, Casperjust, Adnergie, Civvi~nlwiki, Amerlinck, Peti me, Ajoman, JoostB, Starless~nlwiki, Happytravels, Halandinh, Mexicano, Webnet-prof, Simeon, DennisPeeters, Tisloafp, Woudloper, BaukeHusken, Jan D. Berends, Sgeraeds, SPQRobin, Wikiklaas, .Koen, Wikkenwegen, Mbch331, Jvhertum, Ischa1, Schatjes, CvandenHil, Thijs!bot, Norbert zeescouts, Joris, Edwinb, DimiTalen, Hajo, Tukka, Ares~nlwiki, Dapsv, Casperinfo, Escarbot, Davpronk~nlwiki, Brimz, Erik1980, Maiella, Magere Hein, Ciell, Jlintsen, FakirNL, Balko Kabo, Vis met 1 oog, Cooke~nlwiki, Joost van Os, A Duck, Evert100, HandigeHarry, Nico660719, MoiraMoira, BotteHarry, CommonsDelinker, Cqui, Tdm6, Pelikana, MelvindC, Jaapjan pieterman, Multichill, YoshiDaSilva, Look Sharp!, Airflow, VanBuren, Woudpiek, Narayan, WarddrBOT, Rudolphous, Pvanvelzen, GeoNL, Jorn b, TXiKiBoT, Lymantria, Handige Harrie, Afhaalchinesees, Aibot, Japiot, VolkovBot, Le Fou, BotMultichill, Lj traas, RenéV, Otter, TUFOWKTM, ARVER, VanBeem, Tivadar, Arch (hernoemd), Fred Lambert, Notum-sit, Sander1453, GerardusS, Proborc, Jovo amf, HeelHELDER, Idioma~bot, Freaky Fries, Cavmus, Koektrommel, Arend41, Chielio0ow, Jarune, AnnaC23, Isri001, LanaK, Vinvlugt, Zorrobot, GrouchoBot, ArjanH, Joopjr, Beetjedwars, DustSpinner, Dennistw, Wstalsma, Janwillemvanaalst, Bridger, Koerbagh, Matthias92, Pjotr9, Michielverbeek, Cyn, Alexbot, Superottox, AGL, Toth, Loranchet, Maurits, Joelv, EMelchior, Jop-psv, Mattolo, JurgenNL, PeHa, Broadbot, Jordydijk, Pompidom, Torsade de Pointes, Kwiki, JanB46, Yellowchecker, JRB, Dqfn13, Angelus1753, Luckas~bot, MarcoSwart, MrBlueSky, Ptbotgourou, Goudsbloem, Elangaba, Japiobot, 0Mostel, Mecamart, ArthurBot, Macfip, RudolphousBot, Stefandrost, Peter88, Basvbbot, DKP~nlwiki, Janvanginderen, ThomasFranciscus, E.dewaal, Xqbot, Meerdervoort, Joostik, Rubinbot, RibotBOT, Maasje, V. Klinge, Jashaj, Kunsthalkade, Pompidombot, RikZelf, Smile4ever, RomaineBot, Matthijsvb90, Condor3d, Wiki13, Heureka, MrBlueBot, IJslandGek, RedBot, TobeBot, Hilgemeijer, Batsb, Druyts.t, Beeld en Geluid Collecties, JurriaanH, Evlien27, ErikvanB, ReinaartBot, Dabbenvanger, Redactieuyw, DennisPeetersBot, Freddy1977, MexicanoBot, EmausBot, Elgwen, Megamot, BakkertjeWouter, Sjoerddebruin, Lotje, ChrisN, Joopwikibot, Arjan Groters, Ehwestra, MP2011MP, Wimzegt, Hecllectic, TodayW, Kantine208, Followertje, Grmb176, Henk Boelens, Natuur12, HWvT, Makecat~bot, Legobot, Addbot, ArthurFck-sYou, Jan vaneren, Atsje, Mdw82, Ymnes, Nielssje, LlovesM, Wwikix, Wikiwerner, Oskardebit, Lucas versteeh, Ethelion3, Ckielstra en Anoniem: 241

14.2 Beelden

- **Bestand:Amersfoort-c-the_river.jpg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/28/Amersfoort-c-the_river.jpg *Licentie:* CC-BY-SA-3.0 *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* nl:Gebruiker:B.F.G
- **Bestand:Amersfoort-centrum-OpenTopo.jpg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1f/Amersfoort-centrum-OpenTopo.jpg> *Licentie:* CC BY-SA 4.0 *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Janwillemvanaalst
- **Bestand:Amersfoort-plaats-OpenTopo.jpg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cd/Amersfoort-plaats-OpenTopo.jpg> *Licentie:* CC BY-SA 3.0 *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Janwillemvanaalst
- **Bestand:Amersfoort.jpg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/10/Amersfoort.jpg> *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* ? *Oorspronkelijke artiest:* ?
- **Bestand:Amersfoort_-_Gevelsteen_'Amsvorde'_op_de_gevel_van_Utrechtseweg_78.jpg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Amersfoort_-_Gevelsteen_%27Amsvorde%27_op_de_gevel_van_Utrechtseweg_78.jpg *Licentie:* CC BY-SA 4.0 *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Willem Nabuurs
- **Bestand:Amersfoort_flag_outline.svg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/Amersfoort_flag_outline.svg *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Andreas Trepte
- **Bestand:Amersfoort_wapen.svg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/64/Amersfoort_wapen.svg *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* SVG is own work. *Oorspronkelijke artiest:* Original by User:Arch
- **Bestand:Bevolkingspiramide_2008_-_CBS_gemeentecode_0307.svg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ee/Bevolkingspiramide_2008_-_CBS_gemeentecode_0307.svg *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* own work using CBS data *Oorspronkelijke artiest:* Michiel1972
- **Bestand:Brosen_windrose_nl.svg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d6/Brosen_windrose_nl.svg *Licentie:* CC BY-SA 3.0 *Bijdragers:* Image:Brosen windrose.svg *Oorspronkelijke artiest:* GeertW
- **Bestand:Commons-logo.svg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Commons-logo.svg> *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* This version created by Pumbaa, using a proper partial circle and SVG geometry features. (Former versions used to be slightly warped.) *Oorspronkelijke artiest:* SVG version was created by User:Grunt and cleaned up by 3247, based on the earlier PNG version, created by Reidab.
- **Bestand:Disambig-dark.svg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Disambig-dark.svg> *Licentie:* CC-BY-SA-3.0 *Bijdragers:* Original Commons upload as Logo Begriffsklärung.png by Baumst on 2005-02-15 *Oorspronkelijke artiest:* Stephan Baum
- **Bestand:Flag_of_the_Netherlands.svg** *Bron:* https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/20/Flag_of_the_Netherlands.svg *Licentie:* Public domain *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Zscout370
- **Bestand:Gem-Amersfoort-OpenTopo.jpg** *Bron:* <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b0/Gem-Amersfoort-OpenTopo.jpg> *Licentie:* CC BY-SA 4.0 *Bijdragers:* Eigen werk *Oorspronkelijke artiest:* Janwillemvanaalst

- **Bestand:Gevel_gebouw_Rijksdienst_voor_het_Cultureel_Erfgoed.jpg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Gevel_gebouw_Rijksdienst_voor_het_Cultureel_Erfgoed.jpg Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- **Bestand:Historische_kledij.ogg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Historische_kledij.ogg Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid / NOS Oorspronkelijke artiest: Polygoon Hollands Nieuws
- **Bestand:Hoofdingang-Station-Amersfoort.JPG** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2e/Hoofdingang-Station-Amersfoort.JPG> Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: Daanvr
- **Bestand:Internet-web-browser.svg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/74/Internet-web-browser.svg> Licentie: Public domain Bijdragers: The Tango! Desktop Project Oorspronkelijke artiest: The people from the Tango! project
- **Bestand:It_Hammetje_73.JPG** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8f/It_Hammetje_73.JPG Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: fy:File:It Hammetje 73.JPG Oorspronkelijke artiest: fy:User:Swarte Kees
- **Bestand:Kei2.jpg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Kei2.jpg> Licentie: CC-BY-SA-3.0 Bijdragers: Originally from nl.wikipedia; description page is/was here. Oorspronkelijke artiest: Original uploader was Wvr at nl.wikipedia
- **Bestand:Koppelpoort_Amersfoort_2008.jpg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4a/Koppelpoort_Amersfoort_2008.jpg Licentie: CC BY 2.0 Bijdragers: Amersfoort Oorspronkelijke artiest: Bert from Netherlands
- **Bestand:Map_-_NL_-_Municipality_code_0307_(2009).svg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Map_-_NL_-_Municipality_code_0307_%282009%29.svg Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: own work , using CBS data Oorspronkelijke artiest: Michiel1972 (talk) 22:16, 24 January 2009 (UTC)
- **Bestand:Mondriaanhuis.JPG** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/53/Mondriaanhuis.JPG> Licentie: CC BY-SA 2.5 Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: Ciell
- **Bestand:Nl-Amersfoort-article.ogg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Nl-Amersfoort-article.ogg> Licentie: Public domain Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: Jcb
- **Bestand:Nuvola_single_chevron_right.svg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ee/1rightarrow_blue.svg Licentie: LGPL Bijdragers: 1rightarrow.png: Oorspronkelijke artiest: en:David Vignoni, User:Stannered
- **Bestand:Portal_icon.svg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c9/Portal.svg> Licentie: CC BY 2.5 Bijdragers:
 - Portal.svg
 Oorspronkelijke artiest: Portal.svg: Pepetps
- **Bestand:Sint-Joriskerk-Hof.jpg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4f/Sint-Joriskerk-Hof.jpg> Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: Ceriel
- **Bestand:Sint_joriskerk_te_Amersfoort.JPG** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/11/Sint_joriskerk_te_Amersfoort.JPG Licentie: CC-BY-SA-3.0 Bijdragers: Transferred from nl.wikipedia Oorspronkelijke artiest: Original uploader was MelvinvdC at nl.wikipedia
- **Bestand:Utrecht_(province)-Flag.svg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4b/Utrecht_%28province%29-Flag.svg Licentie: Public domain Bijdragers: ? Oorspronkelijke artiest: ?
- **Bestand:WLANL_-_adagio808_-_Jan_Weissenbruch_Gezicht_op_de_Muurhuizen_bij_de_Dieventoren_te_Amersfoort_(voor_1864).jpg** Bron: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d1/WLANL_-_adagio808_-_Jan_Weissenbruch%2C_Gezicht_op_de_Muurhuizen_bij_de_Dieventoren_te_Amersfoort_%28voor_1864%29.jpg Licentie: CC BY-SA 2.0 Bijdragers: Jan Weissenbruch, Gezicht op de Muurhuizen bij de Dieventoren te Amersfoort (voor 1864), adagio808 from Enschede, The Netherlands,2009-06-25 15:17 Oorspronkelijke artiest: Jan Weissenbruch
- **Bestand:Wikivoyage-Logo-v3-icon.svg** Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dd/Wikivoyage-Logo-v3-icon.svg> Licentie: CC BY-SA 3.0 Bijdragers: Eigen werk Oorspronkelijke artiest: AleXXw

14.3 Content license

- Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0